

ГАДААДЫН ЗАРИМ ОРНЫ ЖИЖИГ, ДУНД ҮЙЛДВЭРИЙН САЛБАРЫГ ЗОХИЦУУЛЖ БУЙ ХУУЛЬ ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ

Д.Халиун, Д.Жигваагүнсэл, Т.Саулегүл

АГУУЛГА

УДИРТГАЛ

- БҮГД НАЙРАМДАХ ПОЛЬШ УЛС
- БҮГД НАЙРАМДАХ ЧЕХ УЛС
- БҮГД НАЙРАМДАХ СОЛОНГОС УЛС
- БҮГД НАЙРАМДАХ ВЬЕТНАМ УЛС

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

ХАВСРАЛТ

УДИРТГАЛ

Судалгаанд Бүгд Найрамдах Польш Улс, Бүгд Найрамдах Чех Улс, Бүгд Найрамдах Солонгос Улс, Бүгд Найрамдах Социалист Вьетнам Улсын жижиг, дунд үйлдвэрийн салбарыг хөгжүүлсэн туршлагыг холбогдох эрх зүйн орчны хүрээнд судаллаа.

БҮГД НАЙРАМДАХ ПОЛЬШ УЛС

Жижиг, дунд үйлдвэрүүд нь Польшийн ДНБ-ний 70%-ийг үйлдвэрлэж, ажил эрхэлдэг хүн амын 2/3 нь тус салбарт ажиллаж байна. Нийт аж ахуйн нэгжид жижиг, дунд үйлдвэрийн эзэлж байгаа хувь нь Европын Холбоо /ЕХ/-н дахь дундаж үзүүлэлттэй тэнцүү буюу 99,8% ба ЖДҮ нь үйлдвэрлэл, бөөний болон жижиглэнгийн худалдаа, барилга зэрэг салбарт хамгийн их буюу 27%, 26% болон 12%-ийн нэмүү өртөг тус тус үүсгэж байна. Тус улсад оршин сууж буй 38 сая орчим хүн амд нийт 2 сая гаруй жижиг, дунд үйлдвэр ногдож байна.¹¹²

2013 онд Польш Улс нь бизнес эрхлэх таатай орчныг бүрдүүлэхэд хамгийн их ахиц гаргасан орноор шалгарч байсан бөгөөд үүнд төрөөс үзүүлж буй цогц дэмжлэг ихээхэн нөлөөлсөн гэж холбогдох тайлангуудад дурджээ. Жижиг, дунд үйлдвэрүүдэд төрөөс үзүүлэх дэмжлэгийн суурь нь Засгийн газрын “Жижиг үйлдвэрлэгч нэгдүгээрт” /Think small first/ хөтөлбөр юм. Тус хөтөлбөр нь 2008 онд батлагдсан Европын Холбооны Жижиг аж ахуйн нэгжийн тухай хууль /Small Business Act/-ийн зарчмуудын нэг болох Think small first-н зарчимд тулгуурлажээ. Тус зарчим нь бодлого болон хууль боловсруулах анхны шатанд жижиг, дунд үйлдвэрлэгч нарын эрх ашгийг бодолцох, шинээр батлагдаж буй хууль, дүрэм журам нь хэрэглэхэд хялбар байх ёстой зарчим юм. Хөтөлбөрийн хүрээнд Польшийн нутаг дэвсгэр дээр 14 эдийн засгийн онцгой бүс /ЭЗОБ/-ийг 20 жилийн хугацаатай байгуулахаар төлөвлөсөн ч Засгийн газраас хугацааг нь 2026 он хүртэл сунгасан байна. Тухайн бүсэд байгуулсан аж ахуйн нэгжүүдэд төрөл бүрийн хөнгөлөлт олгох ба голчлон татварын хөнгөлөлт эдлүүлэхээр заасан байна. Катовице хот дахь ЭЗОБ нь дэлхийн шилдэг 50

¹¹² <https://en.parp.gov.pl/publications/ebook/6>

ЭЗОБ-ийн тоонд ордог ба Европ тив дахь Бүсийн ялагч, Төв болон зүүн Европын Дэд бүсийн ялагч, 2016 оны “fDi Дэлхийн Чөлөөт бүс”-үүдийн ЖДҮ-ийн шагналыг тус тус хүртэж байжээ¹¹³

Польш Улс нь жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэхэд чөлөөт бүс байгуулахаас гадна бизнес-инкубатор байгуулахад ихээхэн анхаарсан байна. Инкубаторууд нь жижиг, дунд үйлдвэрүүдэд үйл ажиллагаа явуулахад нь дэмжлэг үзүүлэх, байр болон тоног төхөөрөмжөөр хангах зэрэг нийтлэг үйл ажиллагаа, үйлчилгээ үзүүлдэг байна. Тус улсад бизнес инкубаторуудын төвүүд нь эрчимтэй нэмэгдэж байгаа ба өдгөө төвүүдийн тоо 750 хүрсэн байна. Үүнээс гадна эрдэм шинжилгээний бизнес-инкубаторууд нь тусгай байр эзэлж байна. Тус төвүүд нь их, дээд сургуулиудыг түшиглэн байгуулагддаг ба одоогийн байдлаар тус сүлжээнд 31 их, дээд сургууль болон 1400 гаруй компани багтаж байна.

2016 онд Польшийн Парламент жижиг аж ахуй эрхлэгчдийн орлогын албан татварын хувь хэмжээг 19%-иас 15% болгож бууруулахаар холбогдох хуулийг баталсан ба энэ оны 1-р сарын 1-нээс хэрэгжиж эхэлсэн байна. Хуульд заасан хөнгөлөлтөд 1.2 сая еврогоос хэтрэхгүй үнэ цэнэ бүхий аж ахуйн нэгжүүд хамрагдах ба статистик тоон мэдээллээр хөнгөлөлтөд хамрагдах аж ахуйн нэгжийн тоо 400 мянга орчим байна. Үүнтэй холбоотойгоор Эдийн засгийн яамны тооцоогоор улсын төсвийн орлого жилд 68 сая ам.доллараар багасахаар байгаа боловч урт хугацаандаа эдийн засгийн өсөлтөд эерэгээр нөлөөлнө гэж үзжээ.¹¹⁴

Эрх зүйн орчин

Польш Улс нь 1999 онд Аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагааны тухай хуулийг баталж, 2001 онд оруулсан нэмэлт өөрчлөлтөөр жижиг, дунд үйлдвэрийн талаар тусгасан байна. 2002 онд Жижиг үйлдвэрийн Европын Хартид нэгдэж, 2004 онд Европын холбооны гишүүнээр элссэн. 2005 онд Европын холбоонд мөрдөж буй ЖДҮ эрхлэгч гэдэгт тавигдах шаардлагад нийцүүлэн ЖДҮ-ийн томьёоллыг өөрчилсөн байна.

Польш Улсад эдийн засгийн үйл ажиллагаатай холбоотой харилцааг 2004 онд баталсан Аж ахуй эрхлэлтийн (Эдийн засгийн үйл ажиллагааны) эрх чөлөөний тухай хуулиар¹¹⁵ зохицуулж байна. Тус хууль нь 8 бүлэг 111 зүйлээс бүрдэх ба 2006 оноос хойш нийт 8 удаа нэмэлт, өөрчлөлт орж байсан. Хуулийн 7-р бүлэгт бичил, жижиг, дунд үйлдвэр эрхлэх болон үйл ажиллагаа явуулахтай холбоотой харилцааг зохицуулсан байна. Тус хууль нь дараах бүтэцтэй байна.¹¹⁶

Бүлэг 1. Нийтлэг үндэслэл;

Бүлэг 2. Аж ахуйн үйл ажиллагаа эрхлэх, явуулах үндсэн зарчим;

Бүлэг 3. Аж ахуйн үйл ажиллагааны бүртгэл;

Бүлэг 4. Концесс болон зохицуулалт бүхий үйл ажиллагаа /regulated activities/;

Бүлэг 5. Аж ахуй эрхлэгчид тавих хяналт;

Бүлэг 6. Гадаадын аж ахуй эрхлэгчийн салбар болон төлөөлөгчийн газрын тухай;

Бүлэг 7. Бичил, жижиг, дунд үйлдвэр;

Бүлэг 8. Төгсгөлийн заалт.

7-р бүлгийн 103-р зүйлд: Төр нь бичил, жижиг, дунд үйлдвэр эрхлэх, явуулах, хөгжүүлэх таатай орчныг эрх тэгш байдал, шударга өрсөлдөх зарчмуудыг харгалзан дараах байдлаар бүрдүүлнэ гэж заажээ:

1. Бичил, жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэхэд эрх зүйн орчинд өөрчлөлт оруулах, үүнд зээл болон зээлийн батлан даалт зэрэг санхүүгийн эх үүсвэрийг авах журамд өөрчлөлт оруулах;

a

¹¹³ <https://www.kg-legal.eu/info/investment-law-and-processes-in-poland/doing-business-in-poland-2016-kg-legal-brochure/>

¹¹⁴ <http://time-group.pl/15-nalog-na-pribyl-cit-dlya-malyh-firm-s-1-yanvary-2017-goda/>

¹¹⁵ Act on Freedom of Economic Activity, 2004

<http://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/71983/72773/F988499889/POL71983.pdf>

¹¹⁶ http://www.ilo.org/dyn/natlex/natlex4.detail?p_lang=en&p_isn=71983&p_country=POL&p_count=1443&p_classification=01&p_classcount=166

2. Төрөөс үзүүлж буй дэмжлэгийн хүрээнд бизнес эрхлэгчдэд таатай нөхцөлөөр санхүүгийн эх үүсвэр олгож буй байгууллагуудад дэмжлэг үзүүлэх;
3. Төрөөс үзүүлж буй үйлчилгээ, хуулиар хүлээж буй үүргээр аж ахуй эрхлэгчдэд адил тэгш шаардлага тавьж, эрх тэгш нөхцөлөөр хангах;
4. Мэдээлэл авах, сургалт болон зөвлөх үйлчилгээ авахад дэмжлэг үзүүлэх;
5. Аж ахуй эрхлэгчдэд дэмжлэг үзүүлж буй байгууллагад дэмжлэг үзүүлэх;
6. Бичил, жижиг, дунд үйлдвэрлэгчдийн дотоод болон гадаад хамтын ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэх.

Хуульд бичил, жижиг болон дунд үйлдвэрлэлийг дараах байдлаар томъёолсон байна:

- *Бичил үйлдвэр эрхлэгч* гэдэгт ажиллагчдын тоо 10-с дээшгүй бөгөөд 2 сая евро хүртэлх жилийн эргэлт бүхий аж ахуйн нэгжийг /104-р зүйл/;
- *жижиг үйлдвэр эрхлэгч* гэдэгт ажиллагчдын тоо 50-с дээшгүй бөгөөд 10 сая евро хүртэлх жилийн эргэлт бүхий аж ахуйн нэгжийг /105-р зүйл/;
- *дунд үйлдвэр эрхлэгч* гэдэгт ажиллагчдын тоо 50-250-с дээшгүй, 50 сая евро хүртэлх жилийн эргэлт, эсхүл 43 сая еврогоос доошгүй эргэлт бүхий аж ахуйн нэгжийг тус тус ойлгоно /106-р зүйл/;
- Үүнээс гадна дүрмийн сан дахь бусад субъектийн оролцох оролцоо 25%-аас дээшгүй байна /108-р зүйл/ гэж тус тус заажээ.

Польшийн Ерөнхийлөгч дээрх хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах хуульд 2017 оны 2-р сарын 22-нд гарын үсэг зурсан ба энэ оны 3-р сарын 8-ны өдрөөс хэрэгжиж эхэлсэн байна. Тус нэмэлт, өөрчлөлтийг жижиг, дунд үйлдвэр эрхлэгчдийн санаачилга, хүсэлтээр оруулсан бөгөөд хууль зүйн үйлчилгээ авах боломжгүй жижиг үйлдвэрүүдэд дэмжлэг үзүүлэх зорилго бүхий зохицуулалтууд тусгагдсан байна. Нэмэлт, өөрчлөлтийн хүрээнд шинээр боловсруулж буй хуулийн төслүүдэд бичил, жижиг, дунд үйлдвэрүүдэд үзүүлэх нөлөөллийн шинжилгээ хийсэн байх шаардлагыг тавьж байгаа юм.¹¹⁷

БҮГД НАЙРАМДАХ ЧЕХ УЛС

Чех Улсад жижиг, дунд үйлдвэрийн (ЖДҮ) салбарын үйл ажиллагааг ерөнхийд нь Жижиг, дунд үйлдвэрийг дэмжих тухай (47/2002 Coll.) хуулиар зохицуулдаг бөгөөд нарийвчилсан асуудлуудыг тухайн салбарын хууль, тусгайлсан журмаар зохицуулж байна. Мөн Жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх концепц (Concept of development of small and medium-sized enterprises) Жижиг, дунд үйлдвэрийг дэмжих стратеги төлөвлөгөөг 6 жилийн хугацаатайгаар боловсруулан үе шаттайгаар хэрэгжүүлж иржээ. Одоогоор ЖДҮ-ийг дэмжих стратеги 2014-2020 хөтөлбөр хэрэгжиж байна.

Эдгээр хууль, бодлогын баримт бичгүүд нь Европын Холбооны холбогдох хууль, дүрэм, журамд нийцсэн байдаг байна.

Жижиг, дунд үйлдвэрийг дэмжих тухай хуулийг анх 1969 онд баталж хэд хэдэн удаа нэмэлт өөрчлөлт оруулсан бөгөөд хамгийн сүүлд 2002 оны 1 дүгээр сарын 11-ний өдөр (47/2002 Coll. Act) нэмэлт, өөрчлөлт оруулжээ.

Тус хуулиар бизнесийн жижиг, дунд үйлдвэрийн эдийн засгийн байр суурийг бэхжүүлэх, бизнесийн эхлэлийг дэмжих үндэслэл, зарчмуудыг тодорхойлохоос гадна ЖДҮ-ийн салбарын хариуцагч байгууллагын эрх үүрэг, эрх зүйн зохицуулалт, үйл ажиллагаа зэргийг хуульчлан зохицуулсан байна.

Хуульд зааснаар аливаа дэмжлэг хүсэгчид нь Чех Улсын нутаг дэвсгэрт оршин суугч эсхүл байнгын оршин суугчийн хаягтай байх ба Европын Холбооны хууль, эрх зүйн зохицуулалтуудад заасан шаардлагуудыг хангасан жижиг, дунд үйлдвэрт хамаарах аж ахуйн байгууллагууд байна гэжээ. Мөн хуулиар дэмжлэг үзүүлэх салбаруудыг тодорхой заасан байна. Тухайлбал,

- ✓ хөрөнгө оруулалтын төслүүд;
- ✓ дунд сургуулиуд дээр мэргэжлийн гэрчилгээ олгох сургалтын хөтөлбөрүүдтэй холбоотой зааварчилгаа ба боловсрол олгох;

¹¹⁷ <http://www.radiopolsha.pl/6/136/Artykul/294804>

- ✓ насанд хүрэгсдийн мэргэжлийн ур чадварыг сайжруулах;
- ✓ эдийн засгийн болон техникийн зөвлөгөө;
- ✓ ЖДҮ-ийн байгууллагуудыг хөгжүүлэх, тэдний зах зээл дэх байр суурийг бэхжүүлэхтэй холбоотой төслүүд;
- ✓ бизнесийн үйл ажиллагааны тухай мэдээлэл олж авах;
- ✓ ЖДҮ эрхлэгчдийг дэмжих үр дүнтэй судалгаа шинжилгээ, хөгжлийн төслүүд;
- ✓ төрийн тусламж төвлөрсөн бүс нутгууд болон зарим өөр шаардлагаар төрийн тусламж хэрэгцээтэй бусад бүс нутгууд дахь төслүүд;
- ✓ шинэ ажлын байр бий болгох;
- ✓ дотоод, гадаадын үзэсгэлэн яармаг, худалдааны арга хэмжээнд оролцох, гадаадын түнштэй гэрээ, хамтын ажиллагаа байгуулах;
- ✓ аж ахуйн нэгжүүдийн бүтээгдэхүүн болон менежментийг сайжруулах, бий болгох, өрсөлдөх чадавхыг дээшлүүлэх үйлчилгээ хэрэглэх;
- ✓ хүрээлэн буй орчныг хамгаалах, байгаль хамгаалалтай холбоотой техникийн мэдээлэл ба зөвлөгөө өгөх үйлчилгээний нөхцөлүүд, эсхүл үйл ажиллагааны хөрөнгө оруулалтыг дэмжсэн хөрөнгө оруулалтын төслүүд" гэжээ.

ЖДҮ-ийг хөгжүүлэх, дэмжлэг үзүүлэх нөхцөлүүдийг төрөөс үзүүлэх тусламж, дэмжлэгийн зохицуулалттай уялдуулан нийцүүлэхээр зохицуулсан байна. Дэмжлэг үзүүлэх хэлбэрүүдийг;

- эргэн төлөгдөх зээл;
- тэтгэлэг;
- санхүүгийн хандив;
- баталгаа өгөх;
- маш бага хүүтэй кредит өгөх зэрэг байдлаар тодорхойлжээ.

Эдгээр дэмжлэгүүдийг зөвхөн хуулийн 6-р хэсэгт заасны дагуу Засгийн газраас баталсан дэмжих хөтөлбөрүүдийн зорилгоор хэрэглэх ёстой.

Чех Улсад ЖДҮ-ийн салбарын үйл ажиллагааг Бизнес, хөрөнгө оруулалтыг дэмжих “Чех Инвест Агентлаг” хариуцдаг бөгөөд энэ нь Аж үйлдвэр, худалдааны яамны хэрэгжүүлэгч агентлаг юм. Агентлаг нь төрийн өмчийн менежментийг хариуцах ба түүний үйл ажиллагааг тусгай хуулиар (Act No 219/2000 Coll-on the property of the Czech Republic and the representation of the Czech Republic in legal relations- Чех Улсын эд хөрөнгө, эрх зүйн харилцаанд БНЧУ-ын төлөөллийн тухай хууль) зохицуулдаг байна. Мөн "Агентлаг нь бизнесийг дэмжихтэй холбоотой үйл ажиллагааг эрхэлнэ. Тухайлбал,

- хуулийн дагуу жижиг, дунд үйлдвэр эрхлэгч байгууллагуудад дэмжлэг үзүүлэх;
- тусгай хуулиар (Act No 218/2000 Coll) Засгийн газраас баталсан хөтөлбөрийн хүрээнд аж ахуйн байгууллагуудад дэмжлэг үзүүлэх;
- тусгай хуулиар (Act No 72/2000 Coll- Хөрөнгө оруулалтын сайжруулах тухай хууль) зохицуулагддаг хөрөнгө оруулалтыг дэмжих заалтуудыг хэрэгжүүлэгч байгууллагын үүргийг гүйцэтгэнэ;
- бизнесийг дэмжих бусад ажлуудыг гүйцэтгэх зэрэг болно.

Мөн агентлаг нь Европын Холбооны санхүүгийн эх үүсвэрүүдээс аж ахуйн нэгж байгууллагуудад дэмжлэг үзүүлж болно.

Үйл ажиллагааны тайланг Засгийн газар болон Депутатуудын танхимд гаргах бөгөөд Засгийн газраас үнэлэлт, дүгнэлт хийдэг.

Харин энэ хуульд хөдөө аж ахуйн ба ойн аж ахуйн үндсэн бүтээгдэхүүнийг дэмжих асуудал хамаарахгүй.

БҮГД НАЙРАМДАХ СОЛОНГОС УЛС

БНСУ нь ЖДҮ-ийн салбарыг хурдацтай, үр дүнтэй хөгжүүлсэн орнуудын нэг бөгөөд үүнд төрөөс баримталж буй бодлого болон жижиг, дунд үйлдвэрт үзүүлж буй дэмжлэг ихээхэн үүрэг гүйцэтгэсэн байна. Төрөөс ЖДҮ-ийн салбарыг хөгжүүлэхэд баримталж буй бодлогод хүний нөөцийн сургалт- хөгжил, технологийн хөгжил, санхүүгийн дэмжлэг, гадаад болон

дотоод маркетингийн дэмжлэг зэрэг салбар голлодог.

Жижиг, дунд үйлдвэрүүд нь БНСУ-ын ДНБ-ийн 50 орчим хувийг үйлдвэрлэж, ажил эрхэлдэг хүн амын 50-иас дээш хувь нь тус салбарт ажиллаж байна. Нийт аж ахуйн нэгжид жижиг, дунд үйлдвэр эзэлж байгаа хувь 99,9% байна.¹¹⁸

БНСУ-ын хөгжлийн түүхээс харахад "Эдийн засгийн өндөр өсөлтийн үе" буюу 1960-1970 онуудад Солонгосын Засгийн газар нь томоохон корпорацуудыг дэмжихэд анхаарч байсан ба тэдгээр компаниудын гадаадад өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлэхэд хөнгөлөлттэй зээл, татварын хөнгөлөлт, татаас, маркетинг зэрэг төрөл бүрийн дэмжлэг үзүүлж байсан ба тухайн үед жижиг, дунд үйлдвэрүүд нь голдуу томоохон компаниудад бараа, үйлчилгээ нийлүүлэх чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж байжээ. ЖДҮ-ийг хөгжүүлэх, дэмжих үйл ажиллагаа 1980-1990 онуудад эрчимжсэн байна.

2014 онд Өмнөд Солонгосын Стратеги, санхүүгийн яам нь ЖДҮ-ийг дэмжих асуудлаар тодорхой арга хэмжээнүүдийг авсан байна. 2016 онд экспортын салбарыг дэмжих зорилгоор БНСУ-ын Засгийн газраас худалдаатай холбоотой 4 тэрбум ам.долларын санхүүжилт, экспортын даатгалын шимтгэлийг бууруулах, ЖДҮ-дэд үзүүлэх татварын хөнгөлөлтийг нэмэгдүүлсэн байна.

Мөн онд хувийн хөрөнгө оруулалтаар Сөүлээс гадуурх бүсийг хөгжүүлэхэд татварын урамшуулал олгох зэрэг хөрөнгө оруулалтыг дэмжих арга хэмжээнүүдийг авсан байна. Тухайлбал, ногоон бүсэд арилжааны байгууламж барихыг зөвшөөрсөн байна. 2015 онд Өмнөд Солонгосын төв банк нь ЖДҮ болон мэдээллийн технологийн гарааны компаниудад зээл олгох, санхүүгийн нэмэлт эх үүсвэрийг бий болгох зорилгоор *Bank Intermediated Lending Support Facility-г* 4,5 тэрбум ам.доллараар нэмэгдүүлсэн байна.

БНСУ нь гадаадын хөрөнгө оруулалттай ЖДҮ-ийг дэмжих, хөгжүүлэх тусгай бүс /Гадаадын хөрөнгө оруулалтын бүс (FIZs)/¹¹⁹-үүдтэй ба тэдгээр нь ЖДҮ-ээс гадна гадаадын хөрөнгө оруулалттай томоохон компаниуд гэсэн хоёр төрөлтэй байдаг. Тухайн бүсэд газар худалдан авах, түрээсийн хөнгөлөлт, татварын урамшууллыг олгодог. Үүнээс гадна, мэргэшсэн гадаадын хөрөнгө оруулалтыг эхний гурван жилийн хугацаанд гаалийн албан татвар, НӨАТ болон импортын барааны онцгой албан татвараас чөлөөлдөг байна.¹²⁰

ЖДҮ-ийг дэмжих зорилго бүхий институциональ бүтцийн хувьд 1968 онд Худалдааны яамны дэргэд ЖДҮ-ийг хариуцсан хэлтэс байгуулагдаж, 1979 онд жижиг, дунд үйлдвэрүүдэд үйл ажиллагаа эрхлэх, санхүүгийн дэмжлэг авахад нь дэмжлэг үзүүлэх зорилго бүхий ЖДҮ-ийн корпорац, 1996 онд Аж үйлдвэрийн яамны харьяа ЖДҮ-ийн асуудал хариуцсан бие даасан агентлаг болох ЖДҮ-ийн Газар /Small and Medium Business Administration/-ыг¹²¹ тус тус байгуулж байжээ.

Эрх зүйн орчин

ЖДҮ-ийн эрх зүйн орчин дараах хуулиудаас бүрдэж байна:

- ЖДҮ-ийн суурь хууль /Framework Act on the SMEs/ (1966);
- ЖДҮ-ийн Хоршоодын тухай хууль /SME Cooperatives Act/ (1961);
- ЖДҮ-ийг дэмжих тухай хууль /SME Promotion Act/ (2009);
- ЖДҮ-ийн үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүнийг худалдан авахад дэмжлэг үзүүлэх, мөн тэдгээрийн зах зээлийг хөгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх тухай хууль /Act on Facilitation of Purchase of SME-Manufactured Products and Support for Development of Their Markets/ (2009);
- ЖДҮ-ийн технологийн шинэчлэлийг дэмжих тухай хууль /Act on the promotion of Technology Innovation of SME/ (2001);

а

¹¹⁸ http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/industry-and-services/financing-smes-and-entrepreneurs-2016_fin_sme_ent-2016-en#page324

¹¹⁹ http://english.visitkorea.or.kr/enu/invest/support/support_frg.jsp

¹²⁰ <http://developed-markets-research.hktdc.com/business-news/article/Korea/Republic-of-Korea-Market-Profile/mp/en/1/1X000000/1X0010DN.htm>

¹²¹ <http://www.smba.go.kr/site/smba/main.do>

- ЖДҮ-үүдэд хүний нөөцийн дэмжлэг үзүүлэх тусгай хууль /Special Act on Support for Human Resources of SME/ (2003);
- Том аж ахуйн нэгж болон ЖДҮ хоорондын хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх тухай хууль /Act on the Promotion of Collaborative Cooperation between Large Enterprises and SME/ (2005);
- ЖДҮ-ийн байгуулахад дэмжлэг үзүүлэх тухай хууль /Support for SME Establishment Act/ (2007);
- ЖДҮ-ийн бизнесийн хөрвүүлэлт дэмжлэг үзүүлэх тусгай хууль /Special Act on the Promotion of Business Conversion in SME/ (2006);
- Тэнцвэртэй бүсчилсэн хөгжил болон орон нутгийн ЖДҮ-үүдэд дэмжлэг үзүүлэх тухай хууль /Balanced Regional Development and Support for Local SME Act/ (1994);
- Жижиг болон бичил үйлдвэрийг хөгжүүлэх тусгай арга хэмжээний тухай хууль /Act on Special Measures for Development of Small and Micro Enterprises/ (1997);
- Эмэгтэй эзэнтэй бизнест дэмжлэг үзүүлэх тухай хууль /Act on Support for Woman-Owned Businesses/ (1999);
- Хөгжлийн бэрхшээлтэй этгээдэд аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагаа явуулахад нь дэмжлэг үзүүлэх тухай хууль /Promotion of Physically Challenged Persons' Enterprise Activities Act/ (2005)

ЖДҮ-ийн үйл ажиллагааны гол зарчмуудыг 1966 онд батлагдсан “ЖДҮ-ийн суурь хууль”¹²² /Framework Act on SME/-д тусгасан байна. Тус хуульд нийт 11 удаа нэмэлт, өөрчлөлт орсон байдаг. ЖДҮ-ийн суурь хууль нь дараах бүтэцтэй байна.

- 1-р зүйл. Зорилго;
- 2-р зүйл. Жижиг, дунд үйлдвэр эрхлэгчдийн хамрах хүрээ;
- 3-р зүйл. Засгийн газар, орон нутгийн засаг захиргааны үүрэг;
- 4-р зүйл. Жижиг, дунд үйлдвэр эрхлэгчдийн үүрэг;
- 5-р зүйл. Аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагааг урамшуулах;
- 6-р зүйл. Удирдлагын оновчтой зохион байгуулалт болон технологийн сайжруулалт;
- 7-р зүйл. Зах зээлээр хангах, бий болгох;
- 8-р зүйл. Жижиг болон дунд үйлдвэрлэгч нарын хамтын ажиллагаа;
- 9-р зүйл. Бизнесийн бүтцийг хувиргах;
- 10-р зүйл. Шударга өрсөлдөөн болон харилцан өсөлтийг урамшуулах;
- 11-р зүйл. Бизнесийн орчинг хамгаалах;
- 12-р зүйл. Харилцан тусламжийн тогтолцоог бий болгох;
- 13-р зүйл. Жижиг, дунд үйлдвэрлэгч нарын байгууллага/хоршоо;
- 14-р зүйл. Интернационализацийг хөхиүлэн дэмжих;
- 15-р зүйл. Ажиллах хүчээр хангахад дэмжлэг үзүүлэх;
- 16-р зүйл. Жижиг үйлдвэрүүдийн талаарх авах арга хэмжээний талаар;
- 17-р зүйл. Орон нутгийн жижиг, дунд үйлдвэрүүдийг дэмжих;
- 18-р зүйл. Эрх зүй болон төсвийн арга хэмжээ;
- 19-р зүйл. Санхүүгийн болон татварын арга хэмжээ;
- 20-р зүйл. Жижиг, дунд үйлдвэрийг дэмжих төлөвлөгөөг боловсруулах болон жилийн төлөвлөгөө хүлээлгэн өгөх;
- 20-2-р зүйл. Жижиг, дунд үйлдвэрүүдэд үзүүлэх тусламжийн хөтөлбөрийн нэгдсэн удирдлагын системийг бий болгох, ажиллуулах;
- 20-3-р зүйл. Жижиг, дунд үйлдвэрийн тусламжийн хөтөлбөрт дүн шинжилгээ хийх болон үр дүнгийн тухай;
- 21-р зүйл. Жижиг, дунд үйлдвэрийн нөхцөл байдлын талаарх асуулга явуулах;
- 22-р зүйл. Жижиг, дунд үйлдвэрт омбудсмений хөтөлбөр бий болгох;
- 23-р зүйл. Санал өгөх;
- 24-р зүйл. Захиргааны тусламж үзүүлэх;
- 25-р зүйл. Тусгай судалгааны хүрээлэнгүүд;
- 26-р зүйл. Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийн 7 хоног;
- 27-р зүйл. Гэрчлэх баримт бичиг;
- 28-р зүйл. Захиргааны торгууль.

a

¹²² http://elaw.klri.re.kr/eng_mobile/viewer.do?hseq=22787&type=part&key=28

БНСУ-д ЖДҮ-ийг нийт хөрөнгө болон ажилтны тооноос нь хамааруулж дараах байдлаар тодорхойлсон байна.

Хэмжээ	ЖДҮ		Жижиг ААН	Бичил ААН
Салбар	Нийт хөрөнгө/ борлуулалтын орлого	Ажилтны тоо	Ажилтны тоо	Ажилтны тоо
Үйлдвэрлэл	Хөрөнгийн хэмжээ 8 тэрбум вон ба түүнээс доош	300-с доош	50-с доош	10-с доош
<i>Томоохон жижиглэнгийн худалдааны төв, зочид буудал, компьютертэй холбоотой аж үйлдвэрүүд, инженерингийн үйлчилгээ</i>	Жилийн борлуулалтын орлого 30 тэрбум вон ба түүнээс доош	300-с доош	10-с доош	5-с доош
<i>Бөөний худалдаа, байгалийн шинжлэх ухааны судалгаа, хөгжлийн төвүүд, харилцаа холбоо</i>	Жилийн борлуулалтын орлого 10 тэрбум вон ба түүнээс доош	100-с доош	10-с доош	5-с доош

БҮГД НАЙРАМДАХ СОЦИАЛИСТ ВЬЕТНАМ УЛС

Вьетнам Улсад олон тооны жижиг, дунд үйлдвэр байдаг ба эдгээр нь гол төлөв гэр бүлийн менежментийн зохион байгуулалттайгаар өргөн цар хүрээтэй үйл ажиллагаа явуулдаг. Зохион байгуулалтын төрлөөс нь шалтгаалж гэр бүлийн менежментээр үйл ажиллагаа явуулдаг жижиг, дунд үйлдвэрүүдэд хэд хэдэн бэрхшээлүүд тулгардаг ба эдгээр нь:

1. Үйл ажиллагаандаа өндөр хүчин чадал бүхий техник, технологи нэвтрүүлэх боломж нь хомс;
2. Чадварлаг боловсон хүчний хангамж дутмаг;
3. Санхүүгийн болон хүний нөөцийн эх үүсвэр олоход бэрхшээлтэй зэрэг болно.

Эдгээр шалтгаанууд нь жижиг, дунд үйлдвэрийн хөгжлийг сааруулж буй хүчин зүйлүүд гэж үздэг байна.

Вьетнамын Статистикийн Ерөнхий газрын мэдээнээс үзэхэд 2014 онд тус улсад үйл ажиллагаа явуулж буй аж ахуйн нэгжийн 97% нь жижиг, дунд үйлдвэр ба эдгээр нь дотоодын нийт бүтээгдэхүүний 40%-ийг бүрдүүлж, олон мянган иргэдийг ажлын байраар хангасан үзүүлэлт гарсан байна. Сүүлийн жилүүдэд жижиг, дунд үйлдвэрүүдийн хөгжилд ахиц гарч байгаа ба ЖДҮ-дийн тоо болон үйлдвэрлэлийн хэмжээ нь жилээс жилд өсөн нэмэгдсээр байна. Эдгээр ЖДҮ-дийн дийлэнх нь худалдаа, үйлдвэрлэл, барилга болон үл хөдлөх хөрөнгө, тээвэрлэлт болон хадгалалтын чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж байна. Тус улсад ЖДҮ хурдацтай хөгжиж байгаагийн гол шалтгаан нь Вьетнамын Засгийн газрын хүчин чармайлттай шууд холбоотой юм. Өөрөөр хэлбэл тус улсын Засгийн газар нь ЖДҮ-ийг хөгжүүлэхэд маш их ач холбогдол өгч ажилласан. Жишээ нь, ЖДҮ-ийг хөгжүүлэх чиглэлээр төрөөс таатай бодлого баримталж, тэдгээрийн дотоод болон гадаад өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлэхэд анхааран ажилласан. Үүнд:

1. ЖДҮ-үүдэд зориулсан хөнгөлөлттэй татварын бодлого;
2. Газрын төлбөрөөс чөлөөлөх;
3. Зарим төрлийн татвараас чөлөөлөх зэрэг бодлогыг Засгийн газар авч хэрэгжүүлсэн.

Улс орны тэргүүлэх салбарт үйл ажиллагаа явуулж байгаа болон үйл ажиллагаа нь хэвийн боломжит түвшинд жигдэрсэн ЖДҮ-ийн хөгжилд илүү их анхаарал хандуулан ажиллаж байгаа нь Засгийн газрын зүгээс авч хэрэгжүүлж буй бодлогын нэг хэсэг юм.

Вьетнам Улсын Төлөвлөлт, хөрөнгө оруулалтын яамнаас ЖДҮ-ийг дэмжих хөгжлийн

төлөвлөгөө гаргасан ба энэхүү төлөвлөгөөндөө Япон, Өмнөд Солонгос Улсуудын туршлагыг авч хэрэгжүүлэхээр тусгасан. Тус улсад сүүлийн 10-15 жилийн турш ЖДҮ-ийг дэмжих бодлого барьж байгаа бол дэлхий нийтэд сүүлийн 60 жилийн турш ЖДҮ-ийг улс орон бүр тодорхой хэмжээгээр дэмжиж ирсэн туршлагатай. Тухайн улс орон бүрт ЖДҮ-ийг дэмжих нь чухал ба энэхүү дэмжлэгийг төр засгийн газраас үзүүлэх нь илүү үр өгөөжтэй гэдэг нь ЖДҮ хөгжсөн орнуудын туршлагаас харагддаг.

Засгийн газрын 2011-2015 онд ЖДҮ-ийг дэмжих хөгжлийн төлөвлөгөөгөөр Төлөвлөлт, хөрөнгө оруулалтын яаманд ЖДҮ-ийг дэмжих хуулийн төслийг боловсруулах үүргийг өгсөн ба хуулийн төслийг Япон, Өмнөд Солонгос Улсуудын шинжээчидтэй хамтран боловсруулсан байна. Вьетнам Улс нь эдгээр хоёр орныг сонгон авсан гол шалтгаан нь:

- Эдийн засгийн хувьд идэвхтэй ба хурдацтай хөгжсөн;
- ЖДҮ-ийг хөгжүүлэх арвин их туршлагатай ба сүүлийн жилүүдэд өндөр үр дүнд хүрч чадсан явдал юм.

Энэхүү хууль нь ЖДҮ-ийн бүтцийг зохицуулах, инноваци болон холбоодыг дэмжих, ЖДҮ-ийн үнэ цэнийг өсгөхөд үйлчилнэ. Мөн түүнчлэн ЖДҮ-үүд бизнесээ эхлэх, хүний нөөцөө хөгжүүлэх, газар ашиглах болон техникийн хүчин чадлаа нэмэгдүүлэхэд нь санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх зорилгыг агуулсан.

1940-1945 оны хооронд Япон Улс ЖДҮ-ийг томоохон аж ахуйн нэгжүүдтэй харьцуулахад хүчин чадал муу, сул тал нь давамгайлсан аж ахуйн нэгж гэж үзэж байсан ба энэ үед ч Япон Улсын Засгийн газраас ЖДҮ-ийг дэмжих зорилгоор олон төрлийн дэмжлэгийг үзүүлж байсан байна.

1960-аад оны үед Япон Улс ЖДҮ-ийн талаарх бодлоо өөрчилсөн. Учир нь ЖДҮ-үүд нь тус улсын эдийн засагт голлох үүргийг гүйцэтгэж, эдийн засгийг хөгжүүлэх хөдөлгөгч хүч болж байсан.

1990-ээд оноос Япон Улс нь ЖДҮ-ийг инновацийн эх үүсвэр гэдэг утгаар нь авч үзэж, шинэ технологи, эдийн засгийн талбарыг бий болгох чадвартай гэж үнэлэх болсон.

Вьетнам Улсын Засгийн газраас 2009 онд ЖДҮ-үүдэд дэмжлэг үзүүлэх тухай тогтоолыг батлан гаргасан. Энэхүү тогтоолд зааснаар ЖДҮ-ийг нийт хөрөнгө болон нэг жилд ажиллуулж буй дундаж ажилтны тооноос нь хамааруулж бичил, жижиг, дунд гэсэн гурван төрөлд хуваасан. /Хүснэгт-1 үзнэ үү/

Хүснэгт 1

Хэмжээ	Бичил ААН	Жижиг ААН		Дунд хэмжээний ААН	
Салбар	Ажилтны тоо	Нийт хөрөнгө	Ажилтны тоо	Нийт хөрөнгө	Ажилтны тоо
Хөдөө аж ахуй, ойн болон загасны аж ахуй	10 ба түүнээс бага	20,0 тэрбум ба түүнээс бага Вьетнам донг	10-200	20,0-оос дээш 100,0 хүртэлх тэрбум Вьетнам донг	200-300
Үйлдвэрлэл болон барилга	10 ба түүнээс бага	20,0 тэрбум ба түүнээс бага Вьетнам донг	10-200	20,0-оос дээш 100,0 хүртэлх тэрбум Вьетнам донг	200-300
Худалдаа, үйлчилгээ	10 ба түүнээс бага	10,0 тэрбум ба түүнээс бага Вьетнам донг	10-50	10,0-аас дээш 50,0 хүртэлх тэрбум Вьетнам донг	50-100

Засгийн газрын тогтоолд ЖДҮ-ийг хөгжүүлэх төлөвлөгөө нь ЖДҮ-ийн санхүүжилтийн шийдэл болон хэрэгжилтийг хамрах ба энэ нь үндэсний болон орон нутгийн эдийн засгийн яамдын жилийн болон таван жилийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан байх ёстой гэж үзсэн. Энэхүү тогтоолд ЖДҮ-ийг хөгжүүлэх, дэмжлэг үзүүлэх чиглэлээр хөтөлбөр хэрэгжүүлж

ажиллах талаар заасан ба тэргүүлэх туслалцааны хөтөлбөрт эмэгтэйчүүдийн эзэмшдэг ЖДҮ болон ажилчдынх нь ихэнх хувийг эмэгтэйчүүд эзэлдэг ЖДҮ-үүд тэргүүн ээлжинд хамрагдах боломжтой байхаар зохицуулсан.

Тус тогтоолд төрөөс ЖДҮ-ийг хөгжүүлэх, дэмжих зорилгоор Зээлийн баталгааны сан, Хөгжлийн сан, Хөрөнгийн дэмжлэгийн сангуудыг байгуулахаар заасан. *Зээлийн баталгааны сан* байгуулахыг Засгийн газраас дэмжин ажилладаг ба Сангийн яам хариуцдаг.

Хөгжлийн сангийн үйл ажиллагааны зорилго нь ЖДҮ-ийн өрсөлдөх чадварыг сайжруулах, хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх, инновацийг дэмжих, дэвшилтэт технологи нэвтрүүлэх, компанийн засаглалыг сайжруулахад оршино.

Хөрөнгийн дэмжлэгийн сан нь улсын төсвийн хөрөнгөөс үзүүлж буй хөрөнгийн дэмжлэг, орон нутгийн болон бусад байгууллагаас үзүүлж буй дэмжлэг, хандивлагч орнууд, бусад олон улсын байгууллагын тусламж, сангийн үйл ажиллагаанаас олсон ашиг болон хууль ёсны хөрөнгийн эх үүсвэрээс бүрдэхээр заасан.

Төлөвлөлт, хөрөнгө оруулалтын яам нь Сангийн яам, Төв банк болон холбогдох бусад байгууллагуудтай хамтран сангуудын тогтолцоог бүрдүүлж Ерөнхий сайдаар батлуулах ба Ерөнхий сайд сангийн хэвийн үйл ажиллагааг хангах үүрэгтэй.

Сангийн яам сангийн хөрөнгө, санхүүгийн удирдлагын тухай журам гаргасан ба сангийн санхүүгийн үйл ажиллагааг шалгах, хяналт тавих үүргийг гүйцэтгэдэг.

Мөн түүнчлэн Засгийн газрын тогтоолд ЖДҮ-үүдэд төрөөс дараах дэмжлэгийг үзүүлэхээр заасан. Үүнд:

Санхүү, зээлийн дэмжлэг: Төрөөс ЖДҮ-дийг арилжааны банкуудаас зээл авахад бодлогын дэмжлэг үзүүлж, зээлийн эргэн төлөгдөх хугацааг сунгах арга хэмжээг авсан. 2012 оны 05-р сараас Вьетнамын Төв банкнаас хамгийн богино хугацааны зээлийн хүүг ЖДҮ бүхий зарим орон нутагт бизнесийн бусад салбарт олгож буй зээлийн хүүгээс жилийн 1-2%-ийн хөнгөлөлттэйгээр тооцож олгохыг үүрэг болгосон. Энэ нь ЖДҮ-дийн өмнө тулгарч буй хамгийн гол асуудал болох хөрөнгө оруулалтын асуудлыг шийдэх арга хэмжээ болсон байна. Түүнээс гадна ЖДҮ-дийг зарим нэр төрлийн татвар тухайлбал, хувь хүний албан татвар, газрын түрээсийн төлбөрөөс чөлөөлөх эсхүл, төлөх хугацааг уртасгах замаар дэмжлэг үзүүлсэн.

Хууль тогтоомж: Аж ахуйн нэгжүүдийн сул дорой байдлыг багасгахын тулд мэдээлэл авах болон хууль эрх зүйн хүрээнд хамгаалагдах боломжийг нь нээх, бизнесийн эрсдэлийг нь багасгах зорилгоор төрөөс бүх төрлийн аж ахуйн нэгж болон ЖДҮ-дийг дэмжих эрх зүйн бодлогын баримт бичгийг боловсруулан мөрдлөг болгож байна. 2015 онд нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан Аж ахуйн нэгжийн тухай хууль нь ЖДҮ-үүд хуулийн хүрээнд үйл ажиллагаагаа явуулахад баримтлах хамгийн гол эрх зүйн баримт бичиг юм. Энэ хууль нь аж ахуйн нэгжүүдэд хуулийн хүрээнд чөлөөтэй бизнес эрхлэх боломжийг олгосон, аж ахуйн нэгжийг байгуулах, удирдлага, зохион байгуулалтын хүрээг тодорхойлох эрх олгосон, аж ахуйн нэгжүүдэд бүтцийн хэмжээ, байршил болон хуулиар хориглосноос бусад төрлийн үйл ажиллагааны чиглэлээ сонгох зэрэг олон эрхийг олгосон хууль юм. Үүний зэрэгцээ аж ахуйн нэгжүүд үйл ажиллагаагаа чөлөөтэй явуулах хууль эрх зүйн таатай орчныг бүрдүүлэхийн тулд төрөөс үргэлж захиргааны шинэтгэлийн үйл явцыг хэрэгжүүлэх бодлого баримталж, захиргааны дүрэм журмууд ялангуяа аж ахуйн нэгж байгуулах, улсын бүртгэлд бүртгүүлэх үйл явцыг хялбаршуулах, татвар, гаалийн бүрдүүлэлтэнд мөрдөгдөж буй журмуудыг шинэчлэхийг зорьж ажилладаг.

Технологийн хөрөнгө оруулалт, хүний нөөцийн хөгжлийг дэмжих: 2011-2015 онд “Оюуны өмчийн эрхээ хамгаалахад аж ахуйн нэгжүүдэд дэмжлэг үзүүлэх хөтөлбөр” болон 2020 он хүртэлх “Үндэсний технологийн шинэчлэлийн хөтөлбөр”-ийн хэрэгжилтийн хүрээнд ЖДҮ-ийн технологи, инженерчлэлийг хөгжүүлэх зорилгоор Шинжлэх ухаан, технологийн яам бусад яам, салбар, орон нутгийн байгууллагуудтай хамтран инновацийг дэмжих, техник, технологио сайжруулахад нь чиглэгдсэн арга хэмжээг зохион байгуулан ажилладаг.

Төрөөс ЖДҮ-ийн хүний нөөцийн чадавхыг бэхжүүлэхэд нь анхааран ажилладаг ба тэргүүлэх ач холбогдол бүхий зарим бүс нутаг, үйлдвэрлэлийн салбарын хувьд улсын хөгжлийн чиг баримжааны хүрээнд сургалт зохион байгуулах, сургалтын хэлбэрийг төрөлжүүлэн телевиз болон онлайнаар сургалт зохион байгуулах, эрчимт нэмэлт сургалт зохион байгуулах зэрэг арга хэмжээг авдаг.

Мэдээлэл, зөвлөх үйлчилгээ: Төв болон орон нутгийн төрийн байгууллагууд болон аж ахуйн нэгжүүдийн хоорондын олон талт мэдээллийн солилцоог бий болгох, ЖДҮ-дэд мэдээлэл өгөх зорилгоор Засгийн газраас Төлөвлөлт хөгжлийн яаманд www.business.gov.vn цахим хуудас ажиллуулахыг үүрэг болгосон байна. Энэхүү цахим хуудсаар дамжуулж жижиг, дунд үйлдвэрлэл эрхлэгчид мэдээлэл солилцох, мэдээллээ шинэчлэх, бүтээгдэхүүн, үйлчилгээгээ сурталчлах, бизнесийн холбоо тогтоох болон аж ахуйн нэгжүүд хоорондоо хамтран ажиллах боломжийг нээж өгсөн. Орон нутагт орон нутгийн удирдлага болон жижиг, дунд үйлдвэрлэл эрхлэгчдийн хоорондын маргаантай асуудлыг шийдвэрлэх, үйлдвэрлэл эрхлэгчдэд тулгамдаж буй хүндрэл бэрхшээл болон бусад мэдээллийг хуваалцах таатай орчин бүрдсэн.

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

- <https://en.parp.gov.pl/publications/ebook/6>
- <https://www.kg-legal.eu/info/investment-law-and-processes-in-poland/doing-business-in-poland-2016-kg-legal-brochure/>
- <http://time-group.pl/15-nalog-na-pribyl-cit-dlya-malyh-firm-s-1-yanvary-a-2017-goda/>
- Act on Freedom of Economic Activity of Poland, 2004
<http://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/71983/72773/F988499889/POL71983.pdf>
- http://www.ilo.org/dyn/natlex/natlex4.detail?p_lang=en&p_isn=71983&p_country=POL&p_count=1443&p_classification=01&p_classcount=166
- <http://www.radiopolsha.pl/6/136/Artykul/294804>
- http://elaw.klri.re.kr/eng_mobile/viewer.do?hseq=22787&type=part&key=28
- 47/2002 Coll. ACT - www.mpo.cz/assets/dokumenty/26693/31130/331757/priloha001.pdf
- Ministry of industry and trade- <https://www.mpo.cz/en/business/small-and-medium-sized-enterprises/legislation/default.htm>
- Concept of development of small and medium-sized enterprises for the period 2007 – 2013 <https://www.mpo.cz/assets/dokumenty/28172/32072/339719/priloha001.pdf>
- Small and medium enterprises support strategy 2014 –2020
https://www.dataplan.info/img_upload/7bdb1584e3b8a53d337518d988763f8d/smess.pdf
- <http://www.economica.vn/Portals/0/MauBieu/eedeb5241be5a5e74eb1bda4f7906563.pdf>
- http://www.eria.org/Vietnam%E2%80%99s%20Small%20and%20Medium%20Sized%20Enterprises%20Development_Characteristics,%20Constraints%20and%20Policy%20Recommendations.pdf
- <http://www.dandreapartners.com/small-and-medium-sized-enterprises-in-vietnam/>
- <http://ccsenet.org/journal/index.php/ijef/article/viewFile/55048/30329>
- <http://vietnamnews.vn/economy/298139/new-law-to-fuel-smes-boom.html#yAtmPL0ZQ6QWYq0.97>
- <https://blogs.duanemorris.com/vietnam/2016/10/11/supporting-regime-for-small-and-medium-enterprises-smes-in-vietnam/>
- <http://kenfoxlaw.com/resources/legal-documents/governmental-decrees/2424-vbpl-sp-21986.html>
- [http://www.vietnamlaws.com/freelaws/Lw60na29Nov05Enterprises\[10Apr06\].pdf](http://www.vietnamlaws.com/freelaws/Lw60na29Nov05Enterprises[10Apr06].pdf)